

Taaltuinontwikkelingen

1 januari 1992

Auteurs: [Fenna Margriet Feitsma](#), [Milja Vels](#)

Volume: [23](#)

Nummer: [6](#)

Pagina's: 210-216

Documenten

- [moer_jrg23_046.pdf](#)

daarin wordt verslag gedaan van de krachten fenna margriet feitsma bundeling van de vakcentrale c n v en de christelijke werkgeversorganisaties tvcw en ncow milja vel s om allochtonen les te geven in de nederlandse taal in februari van dit jaar meldden deze organisaties dat het een schande was dat tien duizend allochtonen op wachtlijsten staan om taaltuinontwikkelingen nederlands te leren zij besloten hun maat schappelijke verantwoordelijkheid te nemen en na te gaan wat om te beginnen in de regio rijnmond binnen de mogelijkheden gedaan zou kunnen worden dat bleek niet al te veel te in dit artikel staat de taaltuinmethode centraal zijn deze alternatieve methode voor het moedertaal het idee was dat het cnv voor vrijwilligers onderwijs wordt gebruikt in mav o havo en zou zorgen om de lessen te geven de werkgevo vwo klassen op het nieuweramstel na voorheen vers zouden ruimtes ter beschikking stellen het snellius te amstelveen de auteursgaap kort in vrijwilligers waren er genoeg te vinden maar op de geschiedenis van de taaltuin en geven ver er was een probleem het duurt twee jaar om volgens een beschrijving van het onderzoek dat zij deze zo bij te scholen dat ze op een verant gedaan hebben naar de meningen van oud leerlingen worde manier de lessen kunnen geven het over het effect van de taaltuinmethode aanstellen van gekwalificeerde betaalde leer krachten is kennelijk niet aan de orde coordi nator minderheden van de ncw s de leeuw geschi ed e n i s meldt hierover in de volkskrant het is niet verstandig om meteen over geld te beginnen toen er in de jaren 70 bouwplannen waren ik heb wel tal van enthousiaste reacties van voor een nieuwe school kozen vooruitstre rotterdamse bedrijven gekregen die mee wil vende docenten nederlands voor een grote len doen en waarschijnlijk wel een ruimte be werkruimte voor het vak nederlands deze schikbaar willen stellen daar kan ik wel inko ruimte die de taaltuin is gaan heten bestaat uit men die kantes staan s avonds natuurlijk drie lokalen waarvan alle tussenmuren wegge toch leeg laten zijn en twee zijlokalen ter grootte van een het eind van het liedje is dat vijf vrijwilligers half klaslokaal de rest van de school werd tra aan de rotterdamse taalschool een noodcursus ditioneel ingericht volgen zodat ze maximaal achttien allochtonen het idee van de taaltuin kwam voort uit on op verantwoorde wijze kunnen helpen kos vrede van de leraren met de toenmalige lessi ten drieduizend gulden ritzen heeft inmid tuatie een docent verwoorde deze als volgt dels honderd miljoen gulden ter

beschikking gesteld om de wachlijsten weg te werken zowel het feit dat je als individu tegenover zo'n minister mag van mij haast maken met de een groep leerlingen stond als het feit dat je in invoering van het certificaat nederlands als houdelijk alleen bezig was met het trainen van tweede taal vaardigheden alsof het om leren typen gaat stond ons niet aan we hadden het idee dat we literatuur leerlingen meer kritisch wilden laten staan ten opzichte van het onderwijsaanbod zij waren bashir m e a nederlands voor iedereen visies de mensen die de inhoud en de vorm van het op het certificaat nederlands als vreemde onderwijs zouden mee moeten bepalen kla taal in moer 1992 2 p 50 68 renberg de ridder 1977 p 29 30 certificaten nederlands als tweede taal startbewijzen voor onderwijs en arbeidsmarkt eindrapport hoe sommige taaltuinleerlingen hier later te van de adviescommissie invoering certificaat genover stonden blijkt uit het volgende citaat ten nederlands als tweede taal den haag ministerie van o w i99i de leerlingen keken wat bevreed naar di t 210 moer 1992 6 kleurrijke stelletje nieuwelingen een oud weinig uitgelegd alleen als dat nodig is we leerling herinnert zich dat een leraar neder doen weinig aan regels en theorie we leiden lands bij het begin van de les altijd zei zeggen liever af uit de dingen die we eerst gedaan heb jullie het maar we snapt er niets van dat ben dat vinden we beter dan eerst regels en waren we niet gewend het draaide altijd uit dan de oefening stobbe e a 1977 p 34 op kletsen joris 1981 p 33 docenten buiten het vak hadden hier nogal de leerlingen mochten niet alleen vorm en in eens kritiek op houd van de lessen nederlands bepalen maar ook of ze er wel aan deelnamen ze moesten er zijn leraren die schande spreken over wat daar dan wel goede argumenten voor geven hier bij nederlands wordt uitgevoerd gram deze vrijheid bleken de leerlingen niet goed te matica is er niet bij en spelling al evenmin kunnen hanteren en werd dan ook al vrij snel joris i98i p 35 enigszins beperkt we zullen zien dat dit in de loop der jaren steeds terugkomt de docent zal ook kwamen er regelmatig verontruste brieven toch steeds meer het onderwijsaanbod gaan ven van ouders over het taaltuinonderwijs bij bepalen de rector hoewel andere ouders hun kinderen speciaal wegens de taaltuin naar het snellius het belangrijkste uitgangspunt van de taal stuurden naar aanleiding van onder andere tuinmethode is dat taal vooral communicatie deze kritiek werd er in samenwerking met de middel is het taaltuinonderwijs is dan ook vreemde talen een grammatica boekje gebaseerd op normaal functioneel onderwijs maakt en communicatie onderwijs omdat men in eerste instantie werden er in de taaltuin uitging van het belang en de belangstelling geen cijfers gegeven onder druk van ouders van de leerling was men genoodzaakt eigen collega's en leerlingen is het geven van cijfers materiaal te maken en het laatste schoolboek toch langzamerhand weer ingevoerd werd in 1978 afgeschaft zoals gezegd werd de vrijheid aangaande het het onderwijs in de taaltuin ziet er nu onge bepalen van het onderwijs door leerlingen zelf veer als volgt uit in de onderbouw ligt de na beperkt in eerste instantie gingen de docenten druk op het lezen en schrijven van verhalen nederlands over tot het aanbieden van ver mede om de fantasie en de creativiteit te sti schillende projecten waaruit de leerlingen muleren ook de verschillende deelvaardighe konden kiezen doordat er verschillende klas den komen aan de orde zoals grammatica en sen tegelijk les hadden wel van dezelfde jaar spelling in de bovenbouw draait het

meer om laag maar niet van hetzelfde niveau konden het lezen en schrijven van zakelijke teksten de leerlingen kiezen bij welke leraar ze welk ook als voorbereiding op het eindexamen de project deden het was de bedoeling dat de leerlingen werken zelfstandiger zij moeten bij leerlingen uit verschillende parallelklassen sa voorbeeld zelf in groepjes een probleemstel men zouden werken dit laatste werkte niet de ling rond een bepaald onderwerp formuleren leerlingen bleken toch klas-gewijs bij elkaar te en hier langere tijd aan werken uiteindelijk klitten men besloot toen alleen leerlingen van resulteert dit in een werkstuk en of onder hetzelfde niveau bijeen te zetten ook het aan zoekverslag dat gepresenteerd wordt aan de bod van projecten door verschillende leraren rest van de klas in de eindexamenklassen werkt werd afgeschaft men op deze wijze aan gericht schrijven tegenwoordig worden de vakonderdelen ge mappen de leerlingen maken dan twee map integreerd aangeboden aan de hand van ver pen een over een literair en een over een alge schillende thema s het volgende citaat is nog meen onderwerp leerlingen leren zo zelfstan steeds sprekend voor het onderwijs in de taal dig werken plannen en informatie verwerven tuin verwerken en verstrekken het literatuuronderwijs bestaan vooral uit nederlands in de taaltuin is je veel oefenen het lezen van boeken en het formuleren van in spreken luisteren schrijven lezen er wordt meningen hierover vroeger was de keuzevrij 1992 6 moer 211 beid onbeperkt tegenwoordig worden er toch we veronderstelden dat vooral leerlingen die wel enige eisen gesteld aan de te lezen boeken een universitaire opleiding gaan volgen veel was literatuurgeschiedenis in zijn geheel af baat hebben bij de taaltuinmethode omdat van geschaft onlangs is hier weer een begin mee hen met name zelfstandig werken en onder gemaakt middels een korte cursus over neder zoeken wordt verwacht leerlingen die een lands literatuur vanaf de max havelaar daar beroepsopleiding gaan doen hebben wellicht naast worden leerlingen vertrouwd gemaakt minder baat bij de taaltuinmethode aan de met enkele verhaaltechnieken die niet alleen cne kant zou dit kunnen liggen aan het feit dat passief worden aangeleerd maar ook actief men op een beroepsopleiding minder zelfstan toegepast het verschil in onderwijs op het dig hoeft te werken aan de andere kant krijgen xavo en het vwo is klein de leerlingen op een aantal beroepsopleidin gen weer nederlands het zou zo kunnen zijn onderzoek dat de taaltuinmethode onvoldoende voorbe reidt op het vak nederlands op vervolgoplei in bovenstaande beschrijving van de geschie dingen we denken hierbij dan met name aan denis van de taaltuin en van het huidige taal spelling en grammatica tuinonderwijs is al enige kritiek van collega s onze belangrijkste onderzoeksvraag werd leerlingen en hun ouders naar voren gekomen dan ook wat is de mening van oud leerlingen deze regelmatig terugkerende kritiek is voor met het oog op hun vervolgopleiding over de ons aanleiding geweest voor een onderzoek effecten van de taaltuinmethode in het bijzon naar het vermeende effect van de taaltuinme der met betrekking tot de vaardigheden die thode de twijfels over het effect van de taal kenmerkend zijn voor het taal-tuinonderwijs en tuinmethode zijn grotendeels gebaseerd op met betrekking tot het gebrek aan spelling het ontbreken van schoolboeken en proefwer vaardigheid we hebben voor een meningen ken ook het feit dat in de taaltuin vooral in onderzoek gekozen omdat dit in de tijd die we groepsverband wordt gewerkt wordt niet

al voor dit onderzoek hadden de snelste manier tijd even positief beoordeeld de sectie neder was om iets over het effect van de taaltuinme lands van het na is zelf wel overtuigd van de thode te weten te komen het grootste deel van adequaatheid van het taaltuinonderwijs maar het onderzoek deden wij aan de hand van een stelde een onderzoek naar het effect van de enquete we enqueteerden 1 25 oud xnvo en taaltuinmethode zeer op prijs aangezien men 125 oud vwo leerlingen die minimaal drie op het na bezig is het huidige onderwijs te en maximaal vijfjaar van school waren reorganiseren kan het resultaat van ons onder de enquete bestaat uit twaalf vragen met zoek bijdragen aan de evaluatie van het actuele meestal drie antwoordmogelijkheden we heb onderwijs in de taaltuin ben ervoor gekozen niet te veel eenvoudig te beantwoorden vragen te stellen opdat we een onderzoeksmethod e optimale respons zouden kunnen verwachten en de verwerking niet al te tijdrovend zou zijn wanneer je het effect van een bepaalde methode de eerste vier vragen zijn bedoeld om de geen wilt onderzoeken zul je vooral naar die aspec queerden in te kunnen delen naar het school ten moeten kijken die kenmerkend zijn voor type dat ze op het na gevolgd hebben vwo die methode kenmerkend voor het taaltuin xnvo en naar hun vervolgactiviteiten het onderwijs is dat leerlingen zelfstandig in volgen van een universitaire opleiding een groepsverband werken plannen en projecten hogere beroepsopleiding of al dan niet wer opzetten en afronden verder is het opvallend ken dat er veel aandacht wordt besteed aan het naar in vraag 5 en 6 vragen we naar de algemene aanleiding van een probleemstelling of onder mening van de oud leerlingen over het taal zoeksvraag informatie verwerken verwerken tuinonderwijs in vraag 5 vragen we hoe ze de en verstrekken waarbij veel schriftelijk gerap taaltuin vonden toen ze nog op school zaten porteed wordt daarnaast wordt er weinig leuk niet leuk geen mening en in vraag 6 aandacht besteed aan deelvaardigheden als wordt hun mening gevraagd nu ze erop terug spelling kijken hierbij kan men invullen positief ne gatief of neutraal 212 moer 1992 6 in de vragen 7 t m ii wordt de mening ge meegespeeld in het grote aantal reacties op vraagd over het effect van de taaltuinmethode vallend is dat het aantal ex vwo ers veel groter op de vaardigheden die centraal staan in de is dan het aantal ex havo ers dat reageerde taaltuin de vragen hebben steeds de volgende respectievelijk 60 procent en 40 procent ex vorm vindt u dat u door het gevolgd on vwo ers voelen zich wellicht meer verbonden derwijs nederlands in vergelijking tot uw met het tva omdat ze er langere tijd onderwijs medecollega s studenten die de taaltuinme hebben gevolgd daarnaast zouden mensen die thode niet gevolgd hebben beter bij voor zelf een wetenschappelijke opleiding volgen beeld functioneert in groepsverband zich misschien meer geroepen voelen om mee in vraag 12 wordt gevraagd of de geenque te werken aan een onderzoek we hebben iis teerde van mening is dat hij meer minder of ingevulde enquetes verwerkt in ons onderzoek evenveel spellingproblemen heeft als zijn me in tabel i zie pag 24 worden de belangrijkste destudenten collega s resultaten weergegeven wat de vervolgactivi om iets meer te kunnen zeggen over de teiten betreft hebben we een onderscheid ge waarde van de meningen van oud leerlingen maakt naar enerzijds wetenschappelijk onder over het gevolgd onderwijs hebben we een wijs en anderzijds andere opleidingen en wer controlegroep ingeschakeld vraag 5 6 en

12 kenden die andere opleidingen variëren van hebben voorgelegd aan 22 derdejaarsstudenten het hbo tot middelbare beroepsopleidingen of van de algemene hogeschool amsterdam particuliere opleidingen zoals schoevers omdat spelling gemakkelijk meetbaar is heb in de eerste kolom geven we voor de duide ben we de spellingvaardigheid getoetst van lijkheid de vragen in zeer verkorte vorm ver tva leerlingen en vergeleken met de spelling volgens worden de antwoorden gegeven zowel vaardigheid van leerlingen die regulier onder in absolute aantallen als in procenten wijs volgen voor dit onderzoek hebben we gebruik gemaakt van een bestaande test die uit tabel i valt het volgende af te leiden men ontwikkeld is door het cito voor eerstejaars sen die de taaltuinmethode hebben gevolgd paso studenten verschillende spellingonder zijn hier bijzonder enthousiast over nagenoeg delen werkwoordspelling weglaten toevoe iedereen vond het onderwijs in de taaltuinen van letters et cetera komen hier aan de leuk vooral in vergelijking met de controle orde zowel regels als uitzonderingen groep valt het enthousiasme op ook achteraf de spellingtest werd afgenomen op het is het merendeel van de ondervraagden posi nieuwer amstel en op drie andere scholen in tief over het taaltuionderwijs voor mensen de eindexamenklassen xnvo en vwo van ver die een wetenschappelijke opleiding volgen schillende docenten om hun invloed zoveel geldt dit sterker dan voor mensen die een be mogelijk te minimaliseren deze drie andere roepsopleiding volgen of werken scholen a s c zijn alle openbare scholenge van de vaardigheden die centraal staan in het meenschappen en geven regulier onderwijs taaltuionderwijs zelfstandig plannen pro nederlands met behulp van de methoden jecten opzetten en afronden informatie ver over en weer schoolwen s en taalcirkel c werven verwerken en verstrekken vindt drie deze methoden besteden vrij veel aandacht kwart van de mensen die een beroepsopleiding aan spelling volgen of werken dat het niet uitmaakt dat ze de taaltuinmethode hebben gehad een kwart resultate n van deze mensen denkt wel gebaat te zijn bij het taaltuionderwijs de helft van de studen de respons op de enquetes was bevredigend ten aan de universiteit deelt deze mening dit namelijk bijna si procent dit zou kunnen ondersteunt onze hypothese dat academici wijzen op een grote mate van betrokkenheid meer baat denken te hebben bij het taaltuin van oud leerlingen bij hun vroegere middel onderwijs dan mensen die een beroepsoplei bare school verder roept een specifieke onder ding volgen of hebben gevolgd een weten wijsvorm waarschijnlijk veel reacties op zowel schappelijke opleiding doet ook veel meer een positief als negatief de korte gemakkelijk in beroep op deze vaardigheden dan een beroeps te vullen vragenlijst zal wellicht ook hebben opleiding 1992 6 moer 21 3 tabel i antwoorden van oud leerlingen weten andere op alle controle schappelijk leidingen respon groep onderwijs werkenden depten aan per aan per aan per aan per tal cent tal cent tal cent respondenten per categorie 35 30 80 70 115 100 22 r 9 gestelde vragen antwoorden oordeel toen leu k 33 94 73 91 io6 92 13 59 niet leuk r 3 4 5 5 4 6 27 geen mening r 3 3 6 4 4 3 14 oordeel nu positie f 22 63 39 49 61 53 9 43 negatief 6 17 20 25 26 23 4 19 neutraal 7 20 21 26 28 24 8 38 zelfstandig plannen bete r 16 46 16 20 32 28 slechter 1 3 4 5 5 4 maakt niet uit io j i 60 75 7 8 68 zelfstandig projecten bete r 21 6 0 24 30 45 3 9 opzetten en afronden slechter 1 3 4 5 5 4 maakt niet uit 13 37 52 65 65 57 informatie verwerven beter 16 4 6 19

24 35 30 verwerken en verstrek slechte r 1 5 4 5 4 3 ken maakt niet uit 19 54 57
71 76 66 makkelijk schrijven beter 20 5 7 29 36 49 43 slechter 6 17 ij 19 21 18
maakt niet uit 9 26 36 45 45 39 in groepsverband beter 16 46 35 44 51 44 werken
slechter 0 0 2 3 2 2 maakt niet uit 19 54 43 54 62 54 spellingproblemen meer 18
sr 53 66 71 62 4 io minder 2 6 5 6 7 6 7 32 maakt niet uit i 43 22 28 37 32 ii 50
ook de hypothese dat mensen die de taal denkt meer spellingproblemen te hebben
dan tuinmethode hebben gevolgd meer spelling anderen van de controlegroep
heeft nog geen problemen denken te ondervinden dan men vijfde deel die mening
opvallend is dat de sen die regulier onderwijs hebben gevolgd vraag over spelling-
vaardigheid veel opmer wordt bevestigd door de resultaten van de ge kingen bij
de oud taaltuinleerlingen uitlokte houden enquetes het merendeel van de men
voor mij maakt het niet uit spelling maar ik sen die taaltuinonderwijs hebben
gevolgd kan me goed voorstellen dat anderen daar we l 21 4 moer 1 992 6 tabel
resultaten van de spellingtes t havo vwo havo t vw o aantal gemiddeld aantal aan-
tal gemiddeld aantal gemiddeld aantal leerlingen fouten per leerling leerlingen
fouten per leerling fouten per leerling nieuwer amstel 36 14 45 10 12 school a 25
12 24 2i io schools iq 17 23 14 is school c 17 1 4 i last van hebben mijn mening
over de taaltuin misschien zou de xnvo afdeling van het na het is zeer geschikt
voor mensen die zelfstan zich meer moeten richten op het vervolgong dig kunnen
werken creatief zijn en zelf weten derwijs door meer praktische vaardigheden in
wanneer ze aan de slag moeten leerlingen die het programma te brengen en min-
der nadruk zichzelf niet op die manier in de hand hebben te leggen op zelfstandig
onderzoek doen zullen er niet veel leren oud vwo leerlin daarnaast kunnen we uit
de onderwijsbegro gen in mijn herinnering was de taaltuin meer ting september
1990 van minister ritzen een speeltuin we keken uren naar videofilms opmaken dat
in de toekomst de bovenbouw en als we een project deden gingen we dus tweede
fase van havo en vwo in de eerste altijd winkelen dat interview verzonnen we
plaats vooropleidingen van het hoger onder dan en we hadden altijd goede cijfers
kortom wijs zijn met deze wijzigingen gericht op de een hele leuke tijd maar of ik
er iets aan heb aansluiting op het vervolgonderwijs zou het gehad oud havo leer-
ling de taaltuin is na alvast rekening kunnen houden in haar in mijn ogen een
goed initiatief met het oog op plannen voor eventue le vernieuwingen en ver in
groepsvervand laten werken maar inhoude anderingen in het taaltuinonderwijs li-
jk spelling enzovoort van een bedroevend uit ons onderzoek blijkt dat leerlingen
die de tot schandalig laag niveau oud taaltuinmethode hebben gevolgd voora l het
havo leer ling idee hebben dat ze veel problemen met spel l ing na het lezen van
deze opmerkingen waren hebben in werkelijkheid blijkt dit reuze mee we nog
nieuwsgieriger naar de uitkomsten van te vallen om dit idee weg te nemen zou ge
de spellingtest die in tabel 2 zijn weergegeven dacht kunnen worden aan een cursus
spelling vergelijkbaar met de cursus grammatica die uit tabel 2 kunnen we aflei-
den dat taaltuin wordt gegeven leerlingen zouden een boekje leerlingen zeker
geen bedroevend tot schan moeten krijgen met de belangrijkste regel s en dalig
laag niveau hebben in vergelijking met oefenmateriaal zodat ze iets tastbaars
hebben leerlingen die regulier onderwijs hebben ge dat er wel degelijk aandacht
aan spelling volgt leerlingen die taaltuinonderwijs ge wordt besteed op het na

wordt dan meer gevolgd hebben denken dus alleen dat ze meer waarneembaar leerlingen zullen dan meer spellingproblemen hebben zekerheid krijgen met betrekking tot hun spel lingvaardigheid daarnaast biedt het hen de a an b evel in ge n mogelijkheid spellingregels op te zoeken wan neer ze die vergeten zijn aangenomen dat plezier in het onderwijs een om die twijfels van ouders en collega s over voorwaarde is om te leren kan het taaltuin het taaltuinonderwijs weg te nemen raden wij onderwijs zeer succesvol worden genoemd het na aan hen kennis te laten nemen van de vooral wo studenten zijn erg positief over het uitkomsten van ons onderzoek gevolgd taaltuinonderwijs voor mensen die een beroepsopleiding volgen geldt dat minder 1992 6 moer 2i 5 r ece n te ontwi kke l i n ge n wiel veugelers en henk zijlstra voor de bege leiding bij het onderzoek een alternatieve manier van les geven wekt we hebben het procentuele aantal afgerond op altijd veel reacties op dit geldt zeker voor de hele getallen waardoor het totaal soms niet taaltuin er zijn veel veranderingen in de loop precies op honderd uitkomt der jaren doorgevoerd de belangrijkste is wel we moeten wel bedenken dat dit niet om de dat het ideaal van de leerling die zelf zijn onder zelfde groep gaat als die we geenque teerd heb wijs bepaalt niet mogelijk was binnen een ver ben het taaltuinonderwijs op het na is echter der traditionele context in de loop der jaren is niet drastisch gewijzigd in de afgelopen jaren de docent steeds meer het onderwijsaanbod gaan bepalen maar de leerling heeft binnen de bohncke l j olie h stobbe geletterd weer marges van dit aanbod ruime mogelijkheden bericht in moer 1980 3 om zelf invulling te geven aan de lessen de bosch p a van hoorn haalt de taaltuin de uitgangspunten die de basis vormden voor de jaren negentig in moer 1987 3 taaltuinmethode zijn nog steeds duidelijk aan feitsma f m m vels meningen en feiten wezig in het huidige taaltuinonderwijs uit ons over de taaltuin in spiegel 1 992 t onderzoek is gebleken dat het merendeel van joris l linkse leraren rechtse leerlingen in de oud taaltuinleerlingen bijzonder positief is haagse post 14 11 1981 over deze alternatieve vorm van onderwijs klarenberg e a de ridder verandert een we zijn benieuwd naar de verdere ontwikke leerling sneller dan zijn leraar in moer 1977 lingen binnen de taaltuin in ieder geval heb r ben we vernomen dat de taaltuindocenten be leidse werkgroep moedertaal didactiek moeder gonnen zijn met het doorvoeren van onze aan taal didactiek een handleiding voor het voort bevelingen de resultaten van ons onderzoek gezet onderwijs vierde druk muiderberg zijn verspreid onder docenten leerlingen en coutinho 1986 ouders er zijn plannen voor een gestructureer nederkoorn a veranderingen in en om de de cursus spelling en het onderwijs in de taaltuin in moer 1987 3 xnvo bovenbouw wordt gedeeltelijk herzien schoot f c j van der h a p wolfhagen de taaltuinmethode is in ieder geval geen sta diagnostische spellingvaardigheidstoets arnhem tische methode gebleken waar de oprichters in cito 1986 de jaren zeventig zo n afkeer van hadden stobbe h volgend jaar verdwijnt ons laatste schoolboek in moer 1977 3 noten en literatuu r normaal functioneel onderwijs betekent dat het onderwijs zo wordt ingericht dat leerlin gen er etsvan leren dat ze op korte termijn praktisch kunnen gebruiken ook naar eigen oordeel en o f boeiend vinden het belangrijkste uitgangspunt van het com municatie onderwijs is dat het plaatsvindt in complete communicatieve situaties leerlin gen gebruiken taal in lessituaties die zoveel mogelijk lijken op echte

taalsituaties die zich buiten de school voordoen leidse werkgroep moedertaal-
didactiek 1 986 p 2 3 dit onderzoek deden wij in 1991 in het kader van de postdoctoral
opleiding aan het instituut voor de lerarenopleiding van de universiteit van am-
sterdam we bedanken alijn van hoorn voor de informatie over de taal- en 2i 6
moer 1992 6